

Ђорђе Раковић*

ПРЕДМЕТ ЛЕГАТА У ПРАВУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

doi: 10.7251/GPF1404167R

Прегледни чланак

Апстракт: *Легат је насљедно-правни институт чију дефиницију су дали бројни правни теоретичари из ове области, а његову дефиницију налазимо и у одредбама закона о насљеђивању. Преовлађујући елемент у свим теоријским дефиницијама легата јесте онај којим легат представља одређену корист која се оставља легатару на терет заоставштине, при чему легатар има својство сингуларног сукцесора. Ова корист је као обавезан елемент, такође, садржана и у законским дефиницијама легата и представља предмет легата. У ствари, предмет легата је одређен као и предмет било које друге облигације и може се састојати у давању, чињењу, нечињењу или трпљењу. Обзиром да се ради о облигацији, предмет легата није одређен *interius clausus* тако да се може састојати у свакој облигацији која је могућа, допуштена и одређена или одредива. Закон о насљеђивању Републике Српске садржи одредбе које посебно регулишу само легат задужбине и легат остављен повјериоцу, док је једном општом одредбом регулисана могућност остављања легата са било којим другим предметом. Управо ова општа одредба завјештаоцу даје могућност да у тестаменту остави легат који ће имати било коју другу садржину, односно предмет.*

Кључне ријечи: *тестамент, завјешталац, легат, легатар, предмет легата, предмет облигације, непосредни легат, посредни легат, легат задужбине, легат остављен повјериоцу.*

* Виши асистент на Правном факултету Универзитета у Бањој Луци.

1. Појам и назив легата

Приликом одређивања појма легата поједини аутори су имали у виду различита значења овог правног института. Неки од њих су у својим дефиницијама полазили од тога да се ту ради о одредби у тестаменту, тј. правном основу настанка легата, други су сматрали да је у питању право које настаје на основу тестаментa, трећи да је то чинидба коју дугује лице оптерећено легатом, четврти да се легатом означава сам предмет који стиче корисник легата итд.¹ У зависности од тога у наслебно-правној литератури наилазимо на различите дефиниције легата.

Тако, „Под испоруком подразумевамо имовинску корист, коју завешталац изјавом последње воље оставља некоме, не постављајући га, при том, за наследника“.² Слично томе, „Легат ... је такво располагање последње воље којим завешталац (легатор) оставља извесну вредност неком одређеном лицу (легатару) које у погледу тога располагања нема својство наследника“,³ као и да је „испурука (легат) – одредба у тестаменту којом завешталац одређеном лицу (испурукопримцу, легатару) оставља једну или више одређених користи из заоставштине, ... не постављајући га за наследника“.⁴ Такође, „Легат (испурука) је располагање за случај смрти којим завешталац одређеном лицу (легатару) оставља неку имовинскоправну корист из заоставштине, не именујући га за наследника“.⁵ „Испурука (легат) нема за циљ постављање наследника, већ представља једну посебну врсту даривања за случај смрти, којим завешталац жели да хонорише (почаствује) неко физич-

¹ Стојановић, Наташа. Испурука у наследном праву, докторска дисертација. Ниш, 2001. 4.

² Ibidem 4.

³ Марковић, Б., Легат, одредница у Енциклопедији имовинског права и права удруженог рада, Том I, Службени лист, 1978. 889.

⁴ Станковић, Обрад. (гл. уредник), Испурука (легат), одредница у Лексикону грађанског права, Номос, Београд, 1996. 239.

⁵ Турђевић, Дејан. Институције наследног права, четврто издање. Службени гласник, Београд, 2012. 176.

ко лице, нпр. даљег сродника, пријатеља, сарадника, или правно лице, нпр. неку хуманитарну, научну или културну организацију“.⁶ Затим, „испоруком (легатом) се назива корист коју стиче испорукопримац“,⁷ односно „...завешталац може неком лицу оставити само неку ствар из заоставштине, или неко право..., и тада то лице, по правилу, има положај испорукопримца (легатара – сингуларног сукцесора)“.⁸ „Право на запис... је субјективно право које због оставитељеве смрти овлашћује својег носитеља (записовника, легатара, хонората) да од тиме оптерећеног насљедника (оптерећеника, онерата) захтијева испуњење одређене чинидбе на терет вриједности онога што је тај стекао наслиједивши оставитеља“.⁹ „Легат је вредност коју завешталац оставља другом лицу али тако да се то лице – легатар не јавља као универзални сукцесор на одређеном добру односно на одређеној количини добара“.¹⁰ „Сам технички термин легат, разуме се у двојаком смислу: легат је у правом техничком смислу оно наређење последње воље, којим покојник на рачун наследства, дакле из своје заоставштине, прибавља неком трећем лицу (легатару) извесну имовинску правну корист. Та корист може бити: једна или више ствари, покретних или не, и напослетку и неко право. Легатом се даље зове и сам тај предмет (ствар или право) који се оставља легатару“.¹¹

Поред напријед наведених бројних дефиниција легата датих од стране правних теоретичара и сами закони о насљеђивању који регулишу институт легата дају његову дефиницију, па поред прав-

⁶ Антић, Оливер. Наследно право, осмо измењено и допуњено издање, Правни факултет Универзитета у Бањој Луци и Службени гласник, Београд, 2009. 264.

⁷ Сворцан, Слободан. Наследно право, шесто издање. Правни факултет Крагујевац, Крагујевац, 2009. 75.

⁸ Сворцан, Слободан. Коментар закона о насљеђивању Србије са судском праксом, прво издање, Правни факултет Крагујевац, Крагујевац, 2004. 308.

⁹ Гавела, Никола и Белај, Владо. Наследно право, треће битно измијењено и допуњено издање, Народне новине, Загреб, 2008. 387.

¹⁰ Благојевић, Борислав. Наследно право у Југославији – права република и покрајина, Савремена администрација, Београд, 1988.249.

¹¹ Перић, Живојин. Специјални део Грађанског права – IV – Наследно право, Банкарска штампарија, Београд, 1923. 110.

но-теоријског аспекта, имамо и његов нормативини аспект. Тако је, између осталих, Законом о наслеђивању Републике Српске (у даљем тексту ЗОНРС)¹² регулисано да „*Завјешталац може оставити тестаментом једну или више одређених ствари или неко право одређеном лицу или наложити наследнику или другом лицу коме нешто оставља, да из онога што је остављено да неку ствар одређеном лицу или да му исплати суму новца или да га ослободи неког дуга или да га издржава или уопште да у његову корист нешто учини или да се уздржи од нечега или да нешто трпи*“ (чл. 108, ст. 1).

Термин „легат“ (лат. *legatum, legatus, legatio*: завјештајни поклон) потиче од глагола *lego, legare*,¹³ који значи одредити неку обавезу, односно неко лице (изасланик) да нешто учини (изасланство). Закон о наслеђивању Републике Српске је, у складу са традиционалном правном терминологијом која своје поријекло води још из римског права, прихватио назив „легат“ и из њега изведене ријечи легатар, прелегат, прелегатар, сублегат и сублегатар. Поред назива легат, на нашим правним просторима, за овај правни институт се користе и називи „испорука“,¹⁴ затим називи „запис“¹⁵ и „волило“.¹⁶

Међутим, без обзира на термин који се употребљава за означавање онога што по садржини одговара једном од наведених термина, битна је управо та садржина. Наиме, уколико се на основу напријед наведених дефиниција легата може констатовати да се у конкретном случају ради о легату, онда ће то и бити легат без обзира који је термин завјешталац употребио. Чак завјешталац не мора употребити ни један од наведених термина, јер се сматра да

---

¹² „Службени гласник Републике Српске“, бр. 1/09.

¹³ Према професору Станојевићу легати потичу од ријечи *lex* – закон.- Станојевић, Обрад. Римско право, десето измењено издање, Правни факултет Универзитета у Београду и Досије, Београд, 1998. 244.

¹⁴ Чл. 141. – 154. ЗОН Републике Србије, „Службени гласник Републике Србије“, бр. 46/95.

¹⁵ Чл. 51. – 59. ЗОН Републике Хрватске, „Народне новине“, бр. 48/03.

¹⁶ Чл. 80. Закона о дедовању, „Урадни лист Републике Словеније“, бр.17/91.

је легат оно што је сам завјешталац сматрао легатом.¹⁷

2. Предмет правног посла уопште

Да би било који правни посао произвео жељена правна дејства мора имати одређен предмет обавезе. Закон о облигационим односима је одредио да се предмет обавезе састоји у давању, чињењу, нечињењу или трпљењу (чл. 46, ст. 1). У нашем језику се као заједнички назив за све ове радње употребљава термин престација, односно испуњење,¹⁸ тако да је предмет испуњења „обавеза дужника да изврши оно што чини садржину обавезе, ... да испуни престације које представљају предмет његове обавезе“.¹⁹ Испуњењем се преноси право, а не ствар, тако да је испуњење увијек правна радња, тј. радња у правној сфери.²⁰ Дакле, предмет правног посла је оно што се дугује, на што се дужник обавезао повјериоцу или како то каже Општи имовински законик из 1888. године, “оно о чему је уговор” (чл. 513). При томе се не мора нужно радити о престацији имовинског карактера.²¹

На основу предмета обавезе настаје садржај облигације (права и обавзе) који је најчешће одређен од стране уговорних страна, а може бити утврђен и правним прописом.²² Предмет обавезе, односно садржај облигације се разликује од објекта који означава ствар, добро, интерес, а сама садржина облигације је право захтијевати извршење обавезе и дужности поступања по овлашћењу

---

¹⁷ „Legatum accipiendum est, quod a quo legatum sit intelligitur, licet nomen pronuntiatum non sit“, наведено према Стојчевић, Драгомир и Ромац, Анте. *Dicta et regulae iuris*, Београд, 1984. 254.

¹⁸ Благојевић, Борислав и Круљ, Владо. Коментар закона о облигационим односима, књига I, Савремена администрација, Београд, 1980. 149.

¹⁹ Бабић, Илија. Предмет испуњења, одредница у Лексикону облигационог права, Службени лист, Београд, 1997. , 278.

²⁰ *Ibidem*, 150.

²¹ Супротно Лоза, Богдан. Облигационо право, општи дио, друго допуњено и измијењено издање, Сарајево, 1981. 29.

²² Мораит, Бранко. Облигационо право, Књига права – Облигације и уговори, Књига друга – Вануговорни облигациони односи, Комесграфика, Бања Лука, 2010. 57.

у захтјеву. С тога је објекат предмета облигације.²³

Да би произвео правно дејство предмет обавезе мора бити могућ, допуштен и одређен или одредив (чл. 46. ст. 2. ЗОО-а) или ће се у супротном радити о ништавом правном послу (чл. 47. ЗОО-а). Могућност предмета се углавном одређује негативно, дефинисањем немогућности предмета уговора, па тако разликујемо физичку или фактичку и правну, објективну и субјективну, привремену и трајну, потпуну и дјелимичну, почетну и накнадну немогућност.²⁴ Предмет обавезе је недопуштен ако је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима (чл. 49. ЗОО-а). Предмет уговора је одређен „ако је престација описана тако да се може конкретизовати индивидуална ствар или врста осдносно род неке ствари... а предмет обавезе је одредив ако уговор садржи податке помоћу којих се може одредити или су стране оставиле трећем лицу да га одреде“.²⁵

3. Предмет легата

Осим општих одредби и правних ставова о предмету правног посла, постоје и посебне одредбе и ставови правних теоретичара о предмету појединих врста правних послова. Такав случај је и са легатом чију садржину, односно предмет можемо пронаћи у законском тексту који регулише насљедно-правне односе, као и у насљедно-правној теорији.

ЗОНРС у чл. 108. ст. 1. одређује садржину легата: „*Завјешталац може оставити тестаментом једну или више одређених ствари или неко право одређеном лицу или наложити насљеднику или другом лицу коме нешто оставља, да из онога што је остављено да неку ствар одређеном лицу или да му исплати суму новца или да га ослободи неког дуга или да га издржава или уопште да*

---

²³ Ibidem, 58.

²⁴ Ibidem, 58 – 59 и Марковић, Д., О врстама немогућности чинидбе у облигационом праву, Правни живот, бр. 5/1982, 579 – 596.

²⁵ Бабић, Илија. Предмет испуњења, одредница у Лексикону облигационог права. Службени лист, Београд 1997. 279 – 280.

у његову корист нешто учини или да се уздржи од нечега или да нешто трпи“. Из цитиране одредбе ЗОНРС можемо уочити да се првенствено прави разлика између директног (непосредног) и индиректног (посредног) легата, који могу имати различите предмете.

Директни (непосредни) легат постоји кад завјешталац тестаментом остави индивидуално одређену ствар или право легатару на терет заоставштине као цјелине, тако да није одредио дужника легата, па ће легат бити обавезан извршити сва она лица која постану завјештачеви насљедници сразмјерно величини својих насљедних дијелова.

Индиректни (посредни) легат постоји кад завјешталац одређеном лицу, насљеднику (законском и/или тестаментарном) или лицу коме нешто оставља (легатару), наложи да из оног што му је остављено да неку ствар или одређену суму новца легатару (сублегатару), да га ослободи дуга, да га издржава или уопште учини нешто у његову корист или се уздржи од нечега на што би иначе имао право или да нешто трпи, допусти или пропусти, што иначе није дужан.

Из наведеног садржаја директног и индиректног легата можемо закључити да предмет легата може бити све оно што иначе може бити и предмет облигације уопште (чл. 46. ст. 1. ЗОО), с тим што је код директног легата предмет уже одређен и може се састојати само у индивидуално одређеној ствари или праву, док је код индиректног легата предмет знатно шире одређен и може се, дакле, састојати у свему ономе што може бити и предмет облигације.

Из цитиране одредбе чл. 108. ст. 1. ЗОНРС, такође, може се уочити да предмет легата, као уосталом и предмет насљеђивања (чл. 2. ст. 1. и 2. ЗОНРС), није одређен тако да има само имовински карактер, што значи да може бити и неимовинског карактера, за разлику, рецимо, од Швајцарског грађанског законика (арт. 484) и Њемачког грађанског законика (§ 1939) који изричито регулишу да легат треба имати имовинску корист.

Насљедно-правна теорија, полазећи од законске дефиниције, заснива се на схватању да је предмет легата свака она престаџија која се манифестује у давању, чињењу, нечињењу или трпљењу.²⁶ Међутим, схватања теоретичара се разликују кад треба одредити карактер предмета легата, па тако неки од њих сматрају да се предмет легат састоји само у имовинској вриједности,²⁷ а други да се може састојати и из неимовинских (моралних) права.²⁸

Између ова два теоријска стајалишта, ми смо ближе овом другом. Наиме, предмет легата из чл. 108. ст. 1. ЗОНРС треба посматрати у корелацији са предметом насљеђивања из чл. 2. ст. 1. и 2. ЗОНРС, јер се у оба случаја ради о предметима који са оставиоца прелазе на његове насљеднике, било универзалне било сингуларне. Према чл. 2. ст. 1. ЗОНРС насљеђује се заоставштина оставиоца, а према ст. 2 истог члана заоставштину чине сва насљеђивању подобна права, што значи да је насљедивост битна карактеристика заоставштине из које се намирају и легат (директно или индиректно). При томе, треба имати у виду да „наслеђивање“ и „отуђивање“ нису идентични појмови, јер се неке ствари и права могу наслиједити, а не могу отуђити и обрнуто.²⁹

²⁶ Професор Гавела разликује два предмета у оквиру записа (легата). Први предмет, тј. предмет првог реда је чинидба коју овлашћен записовник захтијева од оптерећеника (ради се о праву на легат), а други предмет у погледу којег је оптерећеник записовнику дужан испунити чинидбу. Гавела, Никола и Белај, Владо. Насљедно право, треће битно измјењено и допуњено издање. Народне новине, Загреб 2008. 391.

²⁷ Антић, Оливер и Балиновац, Зоран. Коментар Закона о насљеђивању. Номос, Београд, 1996. стр. 411; Стојановић, Наташа. Испорука у наследном праву, докторска дисертација. Ниш, 2001. 184 -185; Сворцан, Слободан. Коментар закона о насљеђивању, 309 – 312.

²⁸ Креч, Милан и Павић, Ђуро. Коментар закона о насљеђивању (са судском праксом), Народне новине, Загреб, 1964. година, 273; Марковић, Лазар. Наследно право – трећа књига грађанског права, Београд, 1930. година, 258; Гавела, Никола и Белај, Владо. Насљедно право, треће битно измјењено и допуњено издање. Народне новине, Загреб, 2008. 58 - 61.

²⁹ Нпр. могуће је да је законом, одлуком надлежног органа или уговором забрањено отуђивати неку ствар, али је могуће њено насљеђивање. Супротно томе, осигурана свота која треба да буде исплаћена кориснику животног осигурања не улази у заоставштину уговарача осигурања (чл. 960, ст. 1 ЗОО).

У правилу, наслеђиве су све ствари и права која припадају субјектима права, а ненаслеђива су само она права која су везана за личност титулара. Углавном су за личност свог титулара везана неимовинска права, што за резултат има схватање по коме су неимовинска права ненаслеђива, а да су само имовинска права наслеђива, тј. да за оставштину чини само имовина оставиоца.³⁰ Овакво схватање, иако одговара највећем броју случајева, није у потпуности тачно, јер између имовине оставиоца и његове заоставштине постоји разлика која се огледа у томе што се у оставиочевој заоставштини, поред имовинских права, могу наћи и нека права, и не само права, која нису била у саставу његове имовине.³¹ Ради се о оставиочевим обавезама, која по модерном схватању имовине улазе у имовину повјериоца, а не имовину дужника (оставиоца), затим о неким тзв. правним ентитетима који, не само да немају карактер имовинских права, него немају карактер субјективних права уопште па се и нису налазила у оставиочевој имовини, али се могу наћи у његовој заоставштини, као нпр. посјед ствари и права или понуда, а једно од права која нису била саставни дио оставиоцеве имовине, али ипак улазе у његову заоставштину, јесу и неимовинска права.³²

Међутим, нису сва неимовинска права подложна наслеђивању, али само постојање једног изузетка довољно је да се оспори стајалиште о имовинском карактеру заоставштине оставиоца. Тако нпр. права личности су ненаслеђива, али морално ауторско право иако има неимовински карактер може се наслиједити заједно са имовинским ауторским правом.³³ У прилог тврдњи о разлици

---

³⁰ Према схватању професора Гамса имовина се изједначава са заоставштином, јер се смрћу лице одваја од имовине, а на наслеђнике прелазе сва права која сачињавају имовину, стварна и облигациона, као и обавезе из облигационих односа, а од личних права прелазе ауторска права. Гамс, Андрија. Увод у грађанско право, Општи део, IV издање, Научна књига, Београд, 1961.166 -167

³¹ Тако нпр. Закон о стварним правима, „Службени гласник Републике Српске“, бр. 124/08, у чл. 311 регулише наслеђивање државине.

³² Гавела, Никола и Белај, Владо. Наслеђно право, треће битно измењено и допуњено издање. Народне новине, Загреб 2008. 59 – 60.

³³ Према чл. 63. Закона о ауторском и сродним правима, „Службени гласник БиХ“, бр. 63/2010: „Ауторско право као цјелина, осим права покајања, предме-

између заоставштине и имовине оставиоца говори и чињеница да ни сва имовинска права нису подложна наслеђивању, нпр. личне служности, тако да можемо закључити да је заоставштина шири појам од имовине оставиоца, што се одражава и на то шта све може бити предмет легата.

У прилог схватања о неимовинском карактеру предмета легата говори и разлог или мотив завјештања легата. Разлози остављања легата у корист одређеног лица могу бити различити. Легат је, по правилу, бесплатно располагање, тј. располагање са намјером даровања (*animus donandi*) у корист легатара, које се не мора увијек састојати у имовинској користи. Поред тога, постоје и други разлози остављања легата, као нпр. разлози економске природе, јер оставилац жели за вријеме живота да распореди своју имовину члановима породице, родбини и другим лицима, а разлози могу бити и врјерске (религиозне, побожне, милосрдне) природе итд.³⁴

Престација (давање, чињење, уздржавање или трпљење) као предмет легата може имати различите модалитете. Предмет легата се може састојати од престације која се може извршити тренутно (једнократно, од једном) или од престације која се може извршавати кроз дужни временски период (трајна престација), а тренутна престација се може претворити у трајну, нпр. кад је предмет легата исплата одређеног новчаног износа, онда се легат може ивршити у ратама аналогно одредби чл. 310. ст. 2. ЗОО. Тренутна престација се може претворити у трајну и ако је предмет легата дјелјива обавеза, а то је таква обавеза која се по природи ствари може испунити у дијеловима без повреде њене суштине и смањења вриједности (чл. 412. ст. 1. ЗОО).

том је наслеђивања. На пренос ауторског права наслеђивањем примјењују се прописи о наслеђивању, ако овим законом није друкчије одређено.“

³⁴ Ладић, Зоран. Опоручни легати *pro anima* и *ad plas causas* у Еуропској историографији – упоредба са опорукама далматинских комуна, Зборник Одејека за повијесне знаности Завода за повијесне и друтвене знаности Хрватске академије знаности и умјетности/Зборник Завода за повијесне знаности Истраживачког центра ЈАЗУ/Зборник Хисторијског Завода Југословенске академије/Зборник Хистор, Вол. 17, март 2000. године, 17 – 29.

Такође, предмет легата се може састојати из више престација које је дужник легата обавезан извршити кумулативно, алтернативно или факултативно, аналогно одредбама чл. 403.– 411. ЗОО. Исто тако, предмет легата може бити обавеза коју може извршити дужник легата без обзира на лична својства, тј. сваки дужник легата, а обавеза може бити и таква да је може извршити само онај дужник легата који има одређена лична својства (обавеза везана за личност дужника легата).

Предмет легата могу бити не само оне ствари и права која се налазе у заоставштини, већ и оне ствари на којима право власништва имају насљедници оставиоца или друга лица оптерећена легатом, па чак и легатару у случају сублегата.³⁵ Ствари које су у власништву трећих лица, по правилу, не могу бити предмет легата, али ће и такве ствари моћи бити предмет легата уколико је завјешталац одредио да се прибаве за легатара на терет заоставштине, односно насљедног дијела дужника легата. Уколико власник такве ствари неће да је прода или из других разлога није могуће прибавити такву ствар, легатару припада новчана протувриједност ствари.

Да би легат произвео насљедно-правно дејство престација на коју се односи мора испуњавати одређене услове у погледу могућности, дозвољености и одређености, аналогно садржини чл. 46. ст. 2. ЗОО, јер ће немогућа, недозовљена или неодређена престација проузроковати ништавост тестаментa или дијела тестаментa којом је остављен легат (чл. 47. ЗОО). На пуноважност престације код предмета легата могу се примијенити и одредбе ЗОНРС које се односе на немогуће, недозвољене, неморалне, неразумљиве или протурјечне услове, у случају кад је легат остављен под условом (чл. 105. ст. 3).

Немогући услови, односно немогућности извршења престације која се односи на предмет легата могу имати различите об-

---

³⁵ Ако је за легат остављена одређена ствар која се већ налази у власништву легатара, опстанак легата зависи од правног посла којим је легатар такву ствар прибавио. Ако је правни посао теретан, легат одређене ствари се претвара у новчани легат, а ако је правни посао бестеретан, сматра се да легат није ни постојао. Марковић, Лазар. Насљедно право-трећа књига грађанског права. Београд 1930. 275 – 276.

лике. Прије свега, предмет легата се мора односити на нешто што је објективно могуће извршити, тј. што може извршити било који дужник легата. Уколико предмет легата објективно није могуће извршити, такав легат ће бити неважећи. Насупрот објективној (апсолутној) немогућности извршења легата постоји субјективна (релативна) немогућност извршења легата која се састоји у немогућности извршења легата само од стране одређеног дужника легата, док би друга лица као дужници такав легат могла извршити. У том случају, дужник легата код кога постоји субјективна немогућност извршења легата, обавезан је легатару, умјесто одређеног предмета легата исплатити његову новчану протувриједност.

Да ли је предмет легат могуће извршити или не, цијени се у вријеме сачињавања тестаментa којим се легат оставља. Ако је легат остављен под условом или роком може се десити да је предмет легата у вријеме сачињавања тестаментa могуће извршити, а да касније остварењем услова или рока, његово извршење постане немогуће и обрнуто. Кад је до немогућности извршења легата дошло накнадно, послије сачињавања тестаментa, онда ће легат бити неважећи, али кад је извршење легата које је у почетку било немогуће, касније постало могуће, онда ће легат бити пуноважан. Овакво схватање проистиче из тумачења праве намјере завјештаоца како би се одредбе тестаментa одржале правоваљаним (чл. 107. ст. 1. ЗОНРС), јер се треба утврдити да ли је завјешталац управо и предвидио да ће предмет легата који је било немогуће извршити у вријеме сачињавања тестаментa, касније, остварењем услова или рока, то бити могуће.³⁶ *Mutatis mutandis* у прилог оваквог схватања иде и одредба чл. 48. ЗОО-а по којој: „Уговор закључен под одложним условом или роком пуноважан је ако је предмет обавезе који је у почетку био немогућ постао могућ прије остварења услова или истека рока“.

У складу са напријед наведеном могућношћу извршења или неизвршења предмета легата, можемо говорити и о привременој, односно трајној немогућности извршења легата. Привремена не-

---

³⁶ Креч, Милан и Павић, Ђуро. Коментар закона о наслеђивању (са судском праксом). Народне новине, Загреб 196. 260.

могућности би, дакле, само одложила испуњење легата до остварења одређеног услова или рока, док би трајна немогућност резутовала неважношћу одредбе тестаента која се односи на легат, осим ако би до трајне немогућности извршења легата дошло кривицом дужника легата (нпр. примјеном фикције о испуњењу, односно неиспуњењу услова из чл. 74. ст. 4. ЗОО).

Могућност извршења или неизвршења легата с обзиром на временску дистанцу можемо разликовати и у још једном случају. Наиме, из одредбе чл. 114. ЗОНРС видљиво је да немогућност извршења легата може бити почетна (иницијална) и накнадна (субсеквентна).

Почетна немогућност извршења легата настаје прије него што је легатар стекао право на легат, ако је завјешталац отуђио или потрошио предмет легата или је тај предмет иначе престао да постоји за његовог живота. Услјед почетне немогућности извршења легата сматра се да је легат престао (пад легата), ако не постоје одговорности лица које су довеле до немогућности извршења легата, у том случају ће накнада штете доћи на мјесто предмета легата.

Накнадна (субсеквентна) немогућност извршења легата настаје послје тренутка стицања права на легат, а опстанак легата зависи од кривице дужника легата, слично као код потпуне и дјелимичне немогућности извршења легата.

Немогућност извршења легата може бити потпуна кад је завјешталац отуђио или потрошио предмет легата или је тај предмет иначе престао да постоји за његовог живота или је случајно пропао након његове смрти (чл. 114. ЗОНРС). У овим случајевима легат престаје, а дужник легата неће одговарати за неизвршење легата само ако докаже да није крив за пропаст предмета легата (чл. 263. ЗОО). У случају дјелимичне немогућности извршења легата, дужник легата је у обавези да изврши преостали дио обавезе из легата, ако није крив за неизвршење дијела легата, а ако постоји кривица дужника легата за неизвршења дијела легата, онда ће одговарати и за тај дио легата који није извршио. Ово све зависно од тога да ли се ради о индивидуално одређеној или генеричкој ствари, односно дјеливом или недјеливом предмету легата.

Разликује се и материјална (физичка, фактичка) од правне немогућности извршења легата. Материјална немогућност је последица пропасти предмета легата усљед више силе или усљед наступања неких околности у личности дужника легата кад је предмет легата престација која се тиче личности дужника легата. Усљед материјалне немогућности извршења легата, одредба тестамена која се односи на легат неће производити правно дејство, осим у случају кривице дужника легата. Правна немогућност је последица која настаје из правних разлога, тј. усљед немогућности извршења, јер је предмет легата позитивно-правним прописима забрањен или ограничен. Тако нпр. ако је у питању дрога, ради се о *res extra commercium* која не може бити предмет легата или ако је у питању оружје и муниција, ради се о стварима у ограниченом промету, па ће легатару припасти овај предмет легата уколико претходно прибави дозволу надлежног органа управе.

Предмет легата, поред тога што мора бити могућ, мора бити и допуштен (дозвољен). Недопуштен (недозвољен) је онај предмет легата који је супротан правном поретку, тј. уставним начелима, принудним прописима и моралу (чл. 49. ЗОО). Допустивост предмета легата се цијени у вријеме стицања права на легат, а не у вријеме сачињавања тестамена којим се легат оставља.³⁷

Предмет легата мора бити и одређен или одредив (чл. 47. ЗО-О-а). Предмет легата је одређен ако се његова садржина на јасан и недвосмислен начин може утврдити тумачењем одредби тестамена које се односе на легат (чл. 107. ЗОНРС). Сматра се да је одредба о легату довољно одређена ако је њен предмет нетачно описан³⁸ или је употребљен погрешан назив за предмет легата, иако је на основу садржине тестамена јасно о чему се ради.³⁹ Легат неће производи насљедно-правна дејства ако има предмет који је неод-

---

³⁷ Креч, Милан и Павић, Ђуро. Коментар закона о насљеђивању (са судском праксом). Народне новине, Загреб. 260.

³⁸ *Falsa demonstratione legatum non perimi*, нав. према Стојчевић, Драгомир и Ромац, Анте. *Dicta et regulae iuris*, Београд, 1984. 165.

³⁹ *Error nominum, si modo de rebus non ambigitur, ius legati non minuit*, нав. према: Стојчевић, Драгомир. и Ромац, Анте., *Dicta et regulae iuris*, Београд, 1984. 147.

ређен или не садржи податке помоћу којих се предмет легата може одредити или је остављено трећем лицу да га одреди (чл. 50. ст. 1. ЗОО).

Поред наведених претпоставки које се требају испунити да би се радило о пуноважном предмету легата (могућ, допуштен и одређен или одредив предмет легата), можемо навести и још неке случајеве непуноважних легата, аналогно одредбама чл. 105. ст.3. ЗОНРС. То су легати чији је предмет неморалан (иако је тешко одредити границу између недопуштеног и неморалног), легати са неразумљивим предметом (слично неодређеном или одредивом предмету легата), легати чији је предмет бесмислен или чији је предмет противрјечан и др. легати.⁴⁰

4. Закључак

ЗОНРС садржи одредбе којима конкретно регулише само двије врсте легата и то легат задужбине и несамосталне задужбине и легат потраживања, односно легат остављен повјериоцу (чл. 104. и 116. ЗОНРС). Међутим, на основу одредбе чл. 108. ст. 1. ЗОНРС, садржина легата из које настаје предмет легата одређена је много шире и може се састојати у свакој престацији која се манифестује у давању, чињењу, нечињењу или трпљењу, тј. све оно што може бити предмет облигације према чл. 47. ст. 1. ЗОО-а, може бити и предметом легата.

У том смислу посматрано конкретније, о предмету легата можемо говорити и код легата индивидуално одређене ствари, легата генеричне ствари, легата потраживања, легата осигуране суме код животног осигурања, легата ограничених стварних права (легат заложног права, легат стварне службености, легат личне службености, легат реалног терета и легат права грађења), легата права прече куповине, легата интелектуалних права (легат ауторског права и легат права индустријске својине), легата права на привредном друштву, легата имовине из уговора о концесији, легата права на

---

⁴⁰ Креч, Милан и Павић, Ђуро. Коментар закона о наслеђивању (са судском праксом). Народне новине, Загреб. 260 - 261.

задрузи, легата хартија од вриједности, легата издржавања, легата ренте итд. Међутим, свака од ових врста легата може бити предмет посебног истраживања.

Dorđe Raković⁴¹

THE SUBJECT OF LEGACY IN THE REPUBLIC OF SRPSKA LAW

Summary

Legacy is an inheritance law institute whose defining was attempted by numerous legal theoreticians from this field, and it can also be noted in the provisions of the Inheritance Act. A prevailing element in all theoretical definitions of legacy constitutes certain gain left to the legatee as assets, wherein the legatee acts as a singular successor. Such gain is also contained, as a mandatory element, in legal definitions of legacy and represents the subject of legacy. Furthermore, the subject of legacy is defined as a subject of any other obligation and can be include giving, acting, failing to act or suffering. Since it is an obligation, the subject of legacy is not defined numerus clausus, thus it can be integrated into any obligation, possible, concessional and defined, or definable. The Inheritance Act of the Republic of Srpska contains provisions which specifically regulate the endowment legacy and legacy left to the creditor, while a certain general provision regulates the possibility of leaving a legacy along with any other subject. It is this particular provision that give an opportunity to the testator to leave in his will a legacy to the legatee that will contain any other content, i.e. subject.

Key words: *will, testator, legacy, legatee, the subject of legacy, the subject of obligation, direct legacy, indirect legacy, endowment legacy, legacy left to the creditor.*

---

⁴¹ Senior assistant at the Faculty of Law, Banja Luka University.

ЛИТЕРАТУРА

- Антић, Оливер. Наследно право, осмо измењено и допуњено издање. Правни факултет Универзитета у Бањој Луци и Службени гласник, Београд, 2009. година.
- Антић, Оливер и Балиновац, Зоран. Коментар Закона о наслеђивању. Номос, Београд, 1996. година.
- Бабић, Илија. Предмет испуњења, одредница у Лексикону облигационог права. Службени лист, Београд, 1997. година.
- Благојевић, Борислав. Наследно право у Југославији – права република и покрајина. Савремена администрација, Београд, 1988. година.
- Благојевић, Борислав и Круљ, Врлета. Коментар закона о облигационим односима, књига I. Савремена администрација, Београд, 1980. година.
- Гавела, Никола и Белај, Владо. Наследно право, треће битно измењено и допуњено издање. Народне новине, Загреб, 2008. године.
- Гамс, Андрија. Увод у грађанско право, Општи део, IV издање. Научна књига, Београд, 1961. година.
- Ђурђевић, Дејан. Институције наследног права, четврто издање. Службени гласник, Београд, 2012. година.
- Закон о наслеђивању, „Службени гласник Републике Српске“, бр. 1/09.
- Закон о наслеђивању Републике Србије, „Службени гласник Републике Србије“, бр. 46/95.
- Закон о наслеђивању Републике Хрватске, „Народне новине“, бр. 48/03.
- Закон о дедовању, „Урадни лист Републике Словеније“, бр. 17/91.
- Закон о стварним правима, „Службени гласник Републике Српске“, бр. 124/08.
- Закон о ауторским и сродним правима, „Службени гласник БиХ“, бр. 63/2010.
- Креч, Милан и Павић, Ђуро. Коментар закона о наслеђивању (са

- судском праксом). Народне новине, Загреб, 1964. година.
- Ладић, Зоран. Опоручни легати *pro anima* и *ad plas causas* у Европској историографији – упоредба са опорукама далматинских комуна. Зборник Одсјека за повијесне знаности Завода за повијесне и друштвене знаности Хрватске академије знаности и умјетности/Зборник Завода за повијесне знаности Истраживачког центра ЈАЗУ/Зборник Хисторијског Завода Југословенске академије/Зборник Хистор, Вол. 17, март 2000. година.
- Лоза, Богдан. Облигационо право, општи дио, друго допуњено и измијењено издање. Сарајево, 1981. година.
- Марковић, Лазар. Наследно право – трећа књига грађанског права. Београд, 1930. година.
- Марковић, Божидар. Легат, одредница у Енциклопедији имовинског права и права удруженог рада, Том I, Службени лист, 1978. година.
- Марковић, Драгољуб. О врстама немогућности чинидбе у облигационом праву, Правни живот, бр. 5/1982,
- Мораит, Бранко. Облигационо право, Књига права – Облигације и уговори, Књига друга – Вануговорни облигациони односи. Комесграфика, Бања Лука, 2010. година.
- Перић, Живојин. Специјални део Грађанског права – IV – Наследно право. Банкарска штампарија, Београд, 1923. година.
- Рашовић, Зоран. Грађанско право: Увод. Правни факултет Подгорица, Подгорица, 2006. година.
- Станојевић, Обрен. Римско право, десето измењено издање. Правни факултет Универзитета у Београду и Досије, Београд, 1998. година.
- Сворцан, Слободан. Наследно право, шесто издање. Правни факултет Крагујевац, Крагујевац, 2009. година.
- Сворцан, Слободан. Коментар закона о наслеђивању Србије са судском праксом, прво издање. Правни факултет Крагујевац, Крагујевац, 2004. година.
- Станковић, Обрад. (гл. уредник), Испорука (легат), одредница у

- Лексикону грађанског права. Номос, Београд, 1996. година.
- Стојановић, Наташа. Испорука у наследном праву, докторска дисертација. Ниш, 2001. година.
- Стојчевић, Драгомир и Ромац, Анте. *Dicta et regulae iuris*. Београд, 1984. година.

